

## ՀԱՇԻՒ

## ՄԱՐԻԱՍԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

ՆՈՐ — ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ 1868 ԱՄԻ

Առաջին անգամն է այս, որ Հոգարարձուաց խորհրդարանս Ընկերութեան հաստատմանէն յետոյ, պատու ունի ներկայացնել պատուական անգամոց Ընդհանուր ժողովոյն, Ընկերութեան անցեալ ամի տարեկան հաշիւը. առաջին անգամն է այս, որ միահամուռ ժողովուած պիտի տեսնէր այս բարեգործական Էդըայութեան բազմամեայ աշխատանաց առաջին պատուները: Բազմամեայ կրսէ խորհրդարանս, վասն զի այս գովելի ազգօգուտ Ընկերակցութեան սկիզբը, ինչպէս որ անդամոց շատերուն յայտնի է, եղած է 1846 թուականին, երբ Չեղմէ մէկ քանի հայրենասէր եւ ուսումնատենչ անձանց ազնիւ սրտերուն ցաւ երեւալով իրենց պատանեկութեան ժամանակի հասակակից չքաւոր տղայոց դատարկ շրջիլը եւ անուսումնութիւնը, կարեկցութեան արդար գրգռմունքը ծագել է նոցա սրտերնուն մէջ այնպիսի անուսումն եւ դատարկաշրջիկ տղայոց մէկ քանիին ուսումն եւ կրթութիւն տալու, եւ այս պատճառաւ սահմանել են իրենց մէջ զանձանակ մը, յորում առջի մէկուդ թէպէտ աննշան դումար դրամոց կը ծղէր իւրաքանչիւր ընկերակից պատանին, բայց ետքը այնպիսի պատուական եղբայրակիցներուն եւ դրամագլխոյն յաւելնալով, որոշեւ են իրենց մէջ համահաւասար տարեկան տուրք մը եւ այս իրենց փոքրիկ, բայց անգին ձեռնարկութիւնը յանձնելով Տիրամօր սուրբ Աստուածածնի պաշտպանութեանը, շարունակեւ են զան անվերջ եւ անվերջ մինչեւ 1867 ամն, այսինքն մինչեւ իրենց ընկերութեան կառուրեալէս հաստատման օրն, որ եղև յիշեալ տարւոյն հոկտեմբեր ամսոյ մէջ:

Վեհափառ Հայրապետն մեր, Սրբազնազգայն Կաթողիկոսն ամենայն Հոգոց Տէր Գեորգ Գ. իւր Նոր-Նախիջեւանի շնորհարիւր այցելութեան ժամանակ, առանձին ուշադրութիւն դարձնելով առ այս Ընկերութիւն եւ սորա նպատակը համեմատ գտնելով իրեն մերի դրած, ազգիս մատակերամ մանկուոյն ուսման եւ յառաջադիմութեան համար անելու ձեռնարկութեանց, սիրով ընկալաւ Ընկերութեան առաջար-

կած կանոնները եւ հաստատեց զանոնք իւր բարեխնամ Կոնդակուն, այնու նպատակաւ որ Ընկերութիւնս պահպանէ եւ կառավարէ իւր արդեամբքը Նախիջեւանի Սուրբ Խաչ վանքի մէջ քաջօրկու ձառանգաւորաց Գարոցն:

Ինչպէս որ կերելի առաջուան մատենաներէն եւ հաշիւներէն, որք անկորուստ պահպանուած են խորհրդարանին մէջ, այս կենցաղօգուտ գործոյն սկզբնապատճառ անձինքն եւ ապա հետզհետէ անդամ գործողներն հաղուակիւն միաբանութեամբ իրենց բռնած զովիկ ընթացքէն երբէք չեն խոտորած. եւ ժամանակ ժամանակ բարեգործութիւններ արել են, յորոց առաջինն կարելի է ասել Էկատերինադար քաղաքին Հայոց նորահաստատ դպրոցին համար եղած դրամային օժանդակութիւնն է: Այն միաբանութիւնը եւ եռանդը աւելի յայտնի եղաւ Ընկերութեան հաստատմանէն յետոյ, որով եւ կարճ ժամանակէն սկիզբ եղաւ րացման ձառանգաւորաց դպրոցին:

Ընկերութիւնս իւր հաստատման ժամանակ այսինքն անցեալ 1868 ամի սկիզբը ունէր 4000 ռուբլի արծ. դրամագլուխ, յորոց երկու հազար (2000) ռ. ըստ գօրութեան Գ. յօդուածոյ կանոնադրութեան, հաստատելոյ ի վեհափառ Հայրապետէն մերոյ, համարելով հիմնական դրամագլուխ, մնացելով 2000 ռուբլին համարուած էր պատրաստական դրամագլուխ, որ ըստ գօրութեան Ե. յօդուածոյ Կանոնադրութեան դրուած էր մասնաւոր անձանց ի շահեցողութիւն տոկոսեօք ընդ երաշխաւորութեամբ Հոգարարձուաց խորհրդարանին մի տարի ժամանակու:

Խորհրդարանս ըստ յանձնարարութեան ընդհանուր ժողովոյ անդամոց Ընկերութեան, մտադիր լինելով անցեալ տարւոյ յուլիս ամսոյ սկիզբը, բանալ ձառանգաւորաց Գարոցն սուրբ Խաչ վանքին մէջ, Նախիջեւանի Հոգեւորական Կառավարութեան առաջարկած չքաւոր հոգեւորականաց ողուոց ցուցակէն որոշեց յաշակերտութիւն ի դպրոցին ուժ տղայս եւ ի թուոյ Հազարարձուաց խորհրդարանիս ընտրելով երկու անձինս, այն է զՏէր Խաչատուր քահանայն Զարիֆեանց եւ զպարոն Յովհան Գրիգորեան Զուպառեանց, Գարոցին հոգարարութեան պաշտօնը վարելու համար, երկամեայ ժամանակաւ համեմայն կանոնադրութեանն առանձին յայտարարութեամբ խնդրեց ի Նորին Վեհափառութենէն որպէս այս եր-

կու հոգաբարձուաց հաստատութիւնը, նմանապէս եւ այն որ դպրոցին ծախքն բոլորովին ընկերութեան վրայ չծանրանալու, եւս եւ փութով դպրոցին բացման սկիզբ անելու համար, աշակերտաց սնունդն միայն մատակարարուի վանքի արդիւնքէն: Վեհափառ Հայրապետն ընդունեց խորհրդարանիս այս խնդիրը եւ անոր կատարումը հրամայեց առանձին Կանդակաւ վանքի Վանահօրն, որ ըստ զօրութեան կանոնադրութեան է Տեսուչ ժառանգաւորաց Դպրոցին: Ասկէց վերջը խորհրդարանս կանոնադրութեան 12-յօդուածոյն համեմատ հոգաց աշակերտաց ամենատեսակ պիտոյրը թէ իրենց վրայ եւ թէ Դպրոցին մէջ: Վարձեց դասատուք եւ անցեալ տարւոյ յուլիսի 1-էն սկսաւ դասատուութիւնը այն Դպրոցին մէջ, որ մինչեւ ցայժմ բաւական յառաջադիմութիւն կը տեսնուի աշակերտաց կողմանէ:

Խորհրդարանս անցեալ տարւոյ մէջ ունեցած մուտքն եւ դպրոցին ու իրեն կառավարութեան համար եղած ծախքն գրելէն առաջ, հարկ կը համարէ յիշել որ ժառանգաւորաց դպրոցին բացման ժամանակ քանի մը անձինք ընկերութեանս անդամներէն արին նուիրագործութիւններ եւ օգտակար առաջարկութիւններ, որոնցմէ պարոն Յովհաննէս Մինասեան Պէրպէրեանց բժիշկն ինքնակամ յայտնեց իրեն պատրաստութիւնը ձրիապէս բժշկել դպրոցին աշակերտները. պարոն Մահտեսի Կարապետ Գէորգեան Շըլթեանց գրաւոր խոստացաւ ամէն տարի ընծայել դպրոցին 60 ռուբլի արծ. պարոն Գէորգ Մելգոնեան Գոռօղլուեանց ղերձակն յայտնեց իրեն պատրաստութիւնը ամէն տարի հինգ աշակերտաց զգեստները ձրիապէս կարել եւ պարոն Յովհաննէս Նաւումեան Սահրատեանց ընծայեց դպրոցին հարիւր օրինակ «Տրովատոր» անուանեալ աշխատասիրութեան խրոյ:

### Ընկերութեան ունեցած մուտքն անցեալ տարւոյ մէջ եղած են

- ա. ռ. ռ. — կրպ.
- ա.) ՅԱստրախանցի Հայկազն Մկրտչէ Գէորգեան Սիմէօնեանց մի պանքական պիլէթ ի գումար հարիւր ռուբլեաց, Ընկերութեան նախանձաւորի կոչումը մշտնջենաւորապէս պահպանելու համար . . . . . 100 —
- բ.) Ի Նոր-Նախիջևանցի Տիկին Սըրբուհի Եթմիշեանէ ընկալեալ է

- միանուագ, Ընկերութեան անդամոց անունը մշտնջենաւորապէս ունենալու համար . . . . . 120 —
- գ.) Կամաւոր նուէր ի Նախիջևանցի մահտեսի Կարապետէ Շըլթեանց վասն վեց ամսոց . . . . . 30 —
- դ.) Ի 124 անդամոց տարեկան բաժանորդագին, յիւրաքանչիւրոյ վեց ռուբլի արծ. . . . . 744 —
- ե.) Տոկոսիք տասն տոմսակաց ընկերութեան տ. փոխառիւթեան . . . . . 30 —
- զ.) Վեց ամսեայ տոկոսիք պանքական պիլէթին նուիրելոյ ի Տէր-Սիմէօնեանց Մկրտչէ . . . . . 2 — 30
- է.) Տոկոսիք զրամոց, սրբ տրուած էին վասն շահեցողութեան ի ծեռս մասնաւոր անձանց ընդ երաշխաւորութեամբ Հոգաբարձուաց խորհրդարանիս . . . . . 124 — 40

Ընդ ամէնն մոից գումարն եղել է 4167 — 90  
որ անցեալ տարւոյ սկիզբը եղած 4000  
ռուբլի արծ. գումարին հետ կը լինի . . . . . 5167 — 90

### Իսկ ծախք եղել են անցեալ տարւոյ մէջ

- ա.) Վասն աշակերտաց ժառանգաւորաց դպրոցին, հանդիմեղներու, զրեւոյ եւ այլ ամենայն պիտոյից դասատանց, ճաշարանի, ննջարանի եւ այլոց . . . . . 360 — 22
- բ.) Ի պէտս կառավարութեան խորհրդարանիս . . . . . 405 — 94
- գ.) Հատուցեալ է վանահօր ի սնունդ վարժապետի միոյ վասն վեցից ամսոց . . . . . 35 —

Ընդ ամէնն ծախուց գումարն եղել է . . . . . 499 — 16  
զոր ի բաց հանելով ի մոից գումարէն կմնայ ներկայ 1869 տարւոյ սկիզբը

ա.) Տասն տոմսակ առաջին նիքքին փոխառիւթեան ի գումար . . . . . 1500 —

բ.) Մի պանքական պիլէթ . . . . . 400 —

գ.) Պատրաստի գումար զրամոց . . . . . 5268 — 74

Ընդ ամէնն . . . . . 4668 — 74